

TIETEEN PÄIVIEN 2021 OHJELMA ON JULKAISTU

Tieteen päiviä vietetään 13.–17.1.2021 Helsingin yliopiston Porthaniassa ja Tiedekulmassa. Tapahtuman koko ohjelma striimataan suorana verkkoon, jonka jälkeen se on katsottavissa tallenteina. Verko-ohjelmaa täydentävät lisäksi Tieteen päivien aikana julkaistavat podcastit ja videot. Suomen suurimman tiedetapahtuman ohjelma on julkaistu osoitteessa www.tieteenpaivat.fi/fi/ohjelma-2021.

Tieteen päivien 2021 teemana on ”Hyvä ja paha tieto”. Ohjelma syvennyy ikiaikaiseen ongelmaan hyvästä ja pahasta ihmiselle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Tiedosta ja sen luonteesta kamppailaan jatkuvasti. Tieteen päivien sessiot, paneelit, luennot ja väittelyt pureutuvat näihin kamppailuihin. Esiin nousevat kysymykset liittyvät monella tavalla hyvään elämään ja tieteen merkitykseen. Voiko kaikkea tietoa käyttää sekä hyvään että pahaan? Mitä eroa on tiedolla ja mielipiteellä? Miten aivomme käsittelevät uutta tietoa? Keitä tieto palvelee tulevaisuudessa?

Kaupunkitapahtumat Tieteiden yö (14.1.) ja Tiedekioski (15.–16.1.) sekä 9.-luokille ja toisen asteen opiskelijoille suunnattu Nuorten päivä (13.1.) täydentävät Tieteen päivien ohjelmaa. Helsingin Kruununhakaan ja keskustaan levittäytyvä Tieteiden yö tarjoaa tulevana vuonna tapahtumia sekä kaupungilla että verkossa. Ensimmäistä kertaa järjestettävä Tiedekioski rakentuu keskustakirjasto Oodin aulaan. Kioskilla kuullaan lyhyitä tietoiskuja ruokakulttuurista, ruoantuotannosta ja ruoan ympäristövaikutuksista. Nuorten päivä toteutetaan striimattavina verkkoluentoina, verkon välityksellä järjestettävänä etätyöpajoina sekä kouluille tilattavina työpajoina.

Tieteen päivien ohjelmaa on kuvattu suorana verkkoon vuodesta 2009 lähtien. Ensi tammi-kuussa verkkoyleisölle on luvassa aiempaa enemmän katseltavaa, kun tapahtuman koko ohjelma striimataan. Laajemman ohjelmatarjonnan lisäksi verkkoyleisölle on luotu väyliä keskusteluun osallistumiseen. Viestiseinän avulla yleisö voi esittää

kysymyksiä ja kommentteja puhujille niin kotisohvalta kuin paikan päältä. Tieteen päivien yleisömäärää Porthaniassa ja Tiedekulmassa rajoitetaan tammikuussa voimassa olevien koronasuositusten mukaisesti. Verkon välityksellä kaikki tieteenystävät voivat osallistua tapahtumaan.

Tieteen päivien järjestelyistä vastaa Tieteellisten seurain valtuuskunta, jonka lisäksi järjestäviin tahoihin kuuluvat Suomen Kulttuurirahasto, Suomalainen Tiedeakatemia, Suomen Tiedeseura, Teknillisten Tieteiden Akatemia ja Svenska Tekniska Vetenskapsakademien i Finland. Näiden taustaorganisaatioiden ohella Tieteen päivien keskeisiä tukijoita ja yhteistyökumppaneita ovat Tieteen tiedotus ry, Koneen Säätiö ja Helsingin yliopisto, joka tarjoaa tilat päivien käyttöön.

Lisätietoja: vastaava tapahtumatuottaja Mandi Vermilä, puh. (09) 228 69 221, mandi.vermila@tsv.fi.

TUTKITUN TIEDON TEEMAVUOSI

Tutkitun tiedon teemavuosi 2021 on kansallinen hanke, jonka toteuttaa opetus- ja kulttuuriministeriö yhdessä Suomen Akatemian ja Tieteellisten seurain valtuuskunnan kanssa (TSV). Teemavuoden ohjelma koostuu tutkitun tiedon parissa toimivien organisaatioiden tuottamista tapahtumista ja teoista, ja ohjelmaan on avoin haku. Mukaan toivotaan erilaisia tilaisuuksia, tempauksia, toimia ja näyttelyitä, teoksia, interventioita sekä kehitysprojekteja ja kampanjoita, jotka järjestetään joko verkossa tai paikan päällä.

TSV on mukana Tutkitun tiedon teemavuotta edistävässä verkostossa ja kannustaa jäseniään hakemaan mukaan teemavuoden ohjelmaan. Verkoston kautta teemavuosi tarjoaa yhteistyökumppaneilleen mahdollisuuden löytää yhä uusia kumppanuuksia tutkitun tiedon parista.

Jatkuva haku teemavuoden ohjelmaan on nyt auki osoitteessa tutkittutieto.fi. Päätöksen ohjelmaan hyväksymisestä saa noin kahden viikon kuluessa. Teemavuoden verkkosivujen kieliversiot ruotsiksi ja englanniksi on myös julkaistu. Lisäksi viestintää tukee Twitter-tili ja loppuvuoden aikana avattavat Facebook- ja Instagram-tilit.

Lisätietoja: Tutkitun tiedon teemavuoden pääsihteeri Riikka Mäkiköskela, puh. 0295 33 5174 (riikka.makikoskela@aka.fi) ja viestintäasiantun-

tija Elisa Lautala, puh. 0295 33 5093 (elisa.lautala@aka.fi).

KANSALAISYHTEISKUNNAN TILA JA TULEVAISUUS

Suomen kansalaisyhteiskunta on pysynyt aktiivisena, mutta hallinnon ohjauksen lisääntyminen voi heikentää sen autonomiaa. Lisäksi rahoitus uhkaa keskittyä järjestöistä vahvimmille, käy ilmi Kansalaisyhteiskunnan tila ja tulevaisuus 2020-luvun Suomessa -tutkimushankkeesta.

Tutkimushanke selvitti, miten muutokset yhteiskunnassa ja julkisen rahoittajan toiminnassa ovat vaikuttaneet kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksiin sekä laati suosituksia kansalaisyhteiskunnan autonomian ja elinvoiman vahvistamiseksi. ”Perinteisestä pohjoismaisesta, vapaaehtoistyöhön ja jäsenmaksuihin pohjaavasta kansalaisyhteiskuntamallista on siirrytty rahoituksen osalta kohti kansalaisyhteiskuntaa, jossa valtio rahoittaa järjestöjä omista strategisista lähtökohdistaan projektiluontoisesti”, kertoo yliopistonlehtori **Petri Ruuskanen** Jyväskylän yliopistosta.

Taustalla on järjestöjen taloudelliseen merkityksen kasvaminen yhteiskunnassa ja järjestöille suunnatun julkisen rahoituksen kohdistaminen entistä strategisemmin hyvinvointipolitiikan näkökulmasta. Julkinen rahoittaja ohjaa järjestöjen toimintaa kohdennetuilla avustuksilla ja hankeavustuksilla, joiden osuuden järjestöt kokevat kasvaneen suhteessa vapaammin käytettäviin yleisavustuksiin. Rahoittaja ohjaa myös entistä yksityiskohtaisemmin myönnettyjen avustusten käyttöä. Järjestöjen valtionavustuskäytännöt ovat tiukentuneet, mikä on johtanut siihen, että järjestöjen arviointi- ja raportointikäytännöt ovat yksityiskohtaisuneet.

Nämä kehityskulut heikentävät järjestöjen kykyä toimia itse joustavasti ja innovatiivisesti yhteiskunnallisten uudistusten aloitteentekijöinä. Kansalaisyhteiskunnan riippuvuutta julkisen rahoittajan strategisista tavoitteista pitää vähentää. ”Tätä voidaan tehdä esimerkiksi myöntämällä nykyistä suurempi osuus avustuksista vapaammin käytettävinä yleisavustuksina tai kehittämisrahana. Myös erilaisia keinoja lisätä yhdistysten omarahoitusta pitää etsiä”, toteaa Demos Helsingin vanhempi asiantuntija **Julia Jousilahti**.

Kolmannen sektorin palkatun henkilöstön ja työnantajina toimivien organisaatioiden määrä on kasvanut nopeasti viime vuosikymmeninä. Rahoitushakemusten laadinta, projektityöskentely ja avustusten käytön raportointi edellyttävät usein järjestöammattilaisen osaamista. Avustuskäytännöt vaihtelevat ministeriöittäin ja voivat muuttua ennakoimattomasti.

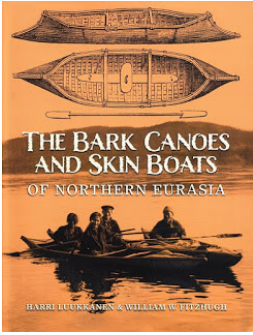
Internetin ja sosiaalisen median aikakaudella on alkanut kehittyä ”neljännen sektorin” kansalaistoimintaa, jota luonnehtii verkostomaisuus, vapaamuotoisuus, virallisen organisaation puuttuminen ja usein suora toiminta. ”Koska toiminta neljännen sektorin kanssa ei ole hallinnossa vielä valtavirtaa, neljännen sektorin toimijat voivat törmätä hallinnon käytäntöjen tai kulttuurin rajoitteisiin. Neljännen sektorin tuntemusta hallinnossa pitäisi lisätä ja ylipäätään kansalaisyhteiskunnan ja rahoittajien välille rakentaa säännöllistä keskustelua”, sanoo erikoistutkija **Maija Faehnle** Suomen ympäristökeskuksesta.

ALFRED KORDELIN -SÄÄTIÖN HISTORIIKKI JULKI

Antti Parpolan ja **Sirkka Saarisen Säätiö** (Otava 2020) kertoo Alfred Kordelinin säätiön satavuotisesta taipaleesta suomalaisen tieteen ja taiteen rahoittajana. Kirjassa kuvataan säätiön syntyä sisällissodan jälkeisessä Suomessa, nousua maan vauraimmaksi säätiöksi ja ”Suomen Nobeliksi” sekä varojen menetystä ja uutta nousua 1980-luvun lopulta alkaen.

Alfred Kordelinin säätiö täyttää sata vuotta vuoden 2020 lopussa. Säätiön toiminta on aina ollut monimuotoista, sillä se tukee tiedettä, taidetta, kirjallisuutta ja kansanvalistusta. Toimintansa aikana säätiö on tukenut tuhansia ja taas tuhansia kulttuurin tekijöitä eri aloilta. Säätiö jakaa apurahoita ja palkintoja vuodessa noin viisi miljoonaa euroa.

Merkkivuosi on tunnustus menneiden sukupolvien työlle, niin säätiössä työskennelleille kuin apurahansaajille. Säätiö toteuttaa perustehtävänsä paitsi traditioita vaalivana myös uutta luovana yhteisönä. Esimerkkejä nykyhetkestä löytyy digikalevalasta klassisen musiikin pohjaan nojaavaan pelimusiikkihankkeeseen sekä kansalaistieteen rahoittamiseen (ks. s. 63).

VARHAISTA VENEHISTORIAA

The bark canoes and skin boats of northern Eurasia (Smithsonian Books, Washington DC, 2020) kertoo noin 40 alkuperäiskansan tuohikanoottien ja nahkaveneiden historian pohjoisessa Euraasiassa, taigan met-

säalueella ja tundran merenpuoleisella rannikolla. Se avaa myös uuden ikkunan suomalais-ugrilaisen kansojen sekä samojedien ja jukagirien vanhimpaan venehistoriaan. Kirjan tekijät ovat **Harri Luukkanen** Suomesta ja **William Fitzhugh** Yhdysvalloista. Kirjaa varten on valokuvattu esineitä Venäjän museoissa ja seulottu kuvia ympäri maailmaa yli sadasta museosta. Monet kuvat ja esineet ovat ensi kertaa painettuina esillä.

Kirjan keskeisiä löytöjä on, että kaikki pohjoisen havumetsävyöhykkeen kansat ovat rakentaneet koivun, jalavan tai lehtikuusen kuorella päällystettyjä kanootteja. Nämä tuohikanootit, karjalaisittain *tuohine veneh*, ovat olleet tuhansia vuosia merkittävä osa taigan metsästyksen ja kalastuksen kulttuurista, koska joet ovat olleet ainoita kulkuväyliä. Toinen keskeinen löytö on, että kaikki merenrannan kansat ovat rakentaneet nahkaveneitä, saalistaen hylkeitä tai muita merinisäkkäitä. Nahkaveneitä on käytetty Jäämeren rannikon jokisuistoissa *belugan*, pienen valaan, pyyntiin.

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON SEMINAARINMÄKI ESILLE

Opetus- ja kulttuuriministeriö on Museoviraston esityksestä valinnut Jyväskylän yliopiston Seminaarinmäen Suomen ensimmäiseksi Euroopan kulttuuriperintötunnuksen (*European Heritage Label*) hakijaksi. Jyväskylän yliopiston hakema kohde tuo esiin Suomen ja Euroopan koulujärjestelmän merkitystä tasa-arvoisen ja demokraattisen yhteiskunnan perustana.

Jyväskylän yliopiston Seminaarinmäki on suojeltu, valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, jossa on rakennuksia 1800-luvun lopulta nykypäivään. Alueen arkkitehteina ovat olleet mm. Constantin Kiseleff, Alvar

Aalto, Arto Sipinen sekä Lahdelma & Mahlamäki Oy. Tässä miljöössä on luotu maailmanlaajuisesti tunnustetun koulujärjestelmän perusta, sillä sinne perustettiin vuonna 1863 Suomen ensimmäinen opettajaseminaari.

Seminaarin seuraajat korkeakoulu ja yliopisto ovat jatkaneet seminaarin luomaa linjaa. Ne ovat vaikuttaneet merkittävästi kasvatusalan eurooppalaiseen opetus- ja tutkimustraditioon sekä Euroopan yhdentymiseen tekemällä monipuolista kansainvälistä yhteistyötä koulutuksen ja alan tutkimuksen edistämiseksi.

Kulttuuriperintötunnuksen hakijaksi olivat Suomesta ehdolla myös Kalevalan ylijäinen perintö, Malmin lentoasema, Minna Canthin perintö: tasa-arvo sekä Vanha Raahe.

KRIITTISET NUMEROTAIDOT

Käsityksemme aikuisten tarvitsemista numerotaidoista on hyvin kapea ja osin vanhentunut, toteavat tutkijat aikuiskoulutuksen englanninkielisen verkkomedian *Elm Magazinen* tuoreessa teemanumerossa ”Adult education and Numeracy & Finance” (3/2020). Muun muassa nopeasti kehittyvä teknologia sekä dataa keräävien ja kaupallistavien sovellusten yleistyminen vaikuttavat merkittävästi siihen, millaisia numerotaitoja meidän tulisi hallita arkielämässä.

Hyvä esimerkki kriittisistä numerotaidoista on tilastolukutaito, eli kyky tulkita ja arvioida erilaisista numeerista tietoa sekä siihen perustuvia mediasisältöjä, kuten uutistekstejä tai infograafeja. Tilastoja käytetään usein harhaanjohtavalla – sekä tarkoituksellisesti että vahingossa. Maailmanlaajuisen pandemian aikana tilastolukutaidon merkitys kansalaistaitona on korostunut entisestään. Kansainvälistä tilastollisen luku- ja käyttötaidon edistämiprojektia (*International Statistical Literacy Project*) johtava **Reija Helenius** Tilastokeskuksesta toivoo lisää tilastolukutaitokoulutusta erityisesti ikäihmisille.

Ilari Hetemäki